

Elizabeth Robins Pennell

HERKUTTELUN HURMAA

NAINEN JA SYÖMISEN ILOT

Suomentanut Tuija Tuomaala

Herkuttelun hurmaa

ELIZABETH ROBINS PENNELL

Herkuttelun hurmaa

Nainen ja syömisen ilot

Suomentanut Tuija Tuomaala

Punos

KONEEN SÄÄTIÖ

Koneen Säätiö on tukenut tämän kirjan julkaisemista.

Englanninkielinen alkuteos: *The Feasts of Autolycus. The Diary of a Greedy Woman* (1896)

© Punos-kustannus 2026

Kansi: Punos

Kannen maalaus: Henri Matisse, *La Desserte* (1897)

Kustannustoimitus: Aki Räsänen

Kustantaja: Punos-kustannus, Loviisa

www.punoskustannus.fi

Paino: Libri Plureos GmbH, Hampuri, Saksa

ISBN 978-952-7566-13-8

SISÄLLYS

Johdanto	7
Herkuttelun hyve	9
Täydellinen aamiainen	15
Kaksi aamiaista	20
Aistikas voileipä	26
Täydellinen päivällinen	32
Päivällinen syksyyn	38
Päivällinen keskikesään	44
Kaksi iltapalaa	50
Keitosta	56
Vaatimaton meriantura	67
Bouillabaisse	72
Erinomainen osteri	78
Peltopyy	86
Arkkienkeli Mikaelin lintu	92
Kevätkana	98
Suurenmoinen sieni	104
Ylivertainen sipuli	113
Voitokas tomaatti	125
Aines täynnä auringonpaistetta	131
Salaateista	137
Espanjan salaattit	148
Sävähdyttävä suolapala	155

Korvaamaton juusto	161
Tutkielma vihreästä ja punaisesta	167
Viesti etelästä	173
Kiehtova kahvi	179
Suomentajan huomautukset	190

Johdanto

Olen aina ihmetellyt sitä, kuinka huolettomasti naiset julistavat olevansa miesten veroisia. Sellaisissa vähäpätöisissä asioissa kuin politiikassa, tieteessä ja elinkeinoelämässä sukupuolten välillä tuskin onkaan paljon eroa, mutta erään syvällisemmin elämään liittyvän taiteenlajin kehittämisessä ja harjoittamisessa naiset ovat tähän saakka osoittautuneet miehiä heikommiksi.

Vuosisatojen ajan on naisen paikka ollut keittiössä. Silti hän on siellä, kuten ateljeessa ja tutkijankammiossakin, antanut miesten kerätä kunnian ja palkinnot. Vatel, Carême, Ude, Dumas, Gouffé, Étienne; siinä kuolemattomia ranskalaisia kokkeja. Keittiö odottaa yhä Sapfoaan. Englantilaista Hannah Glassea voisi äkkiseltään pitää poikkeuksena, mutta hänenkin kirjansa on kuuluisa pikemminkin ensimmäisen painoksen äärimmäisen harvinaisuuden kuin ansioidensa vuoksi.

Syömiseen nainen on suhtautunut yhtä toisarvoisesti kuin kokkaamiseenkin. Tuntuu melkein kuin hänet olisi – niin murheellista kuin sitä onkin sanoa – tehty karkeammista aineksista kuin mies, kuin häneltä puuttuisi taiteellisia vaistoja, hienovaraisia ja herkkiä tunteita.

Siksi seuraavien sivujen kiinnostavuus lieneekin siinä, että ne on kirjoittanut nainen – mässäilijäksi tunnustautuva nainen. Tämä kirjoituskokoelma ei yritä olla ”kokin

käsikirja” tai ”perheenemännän opas”. Lukuisat uutterat kokit ovat jo laatineet enemmän tai vähemmän tarkkoja reseptikirjoja. Pikemminkin tämä kirja opastaa näkemään täydellisen ruoka-annoksen kauneuden ja runouden, joita voi verrata Tizianin tai Swinburnen mestariteoksiin.

Toivosta ei tarvinne luopua niin kauan kuin löytyy edes yksi nainen, joka ymmärtää nautinnon päälle ja osaa syödä kuin antiikin pidoissa.

Elizabeth Robins Pennell

Herkuttelun hyve

Ylensyönti luetaan kuolemansynteihin, vaikka sitä tulisi kunnioittaa kardinaalihyveenä. Ylenpalttisen herkuttelun halveksunta sai alkunsa asketismin pimeinä vuosisatoina. Kuivattujen taateleiden ja linssien nimiin vannoneet tai Nebukadnessarin¹ tapaan ruohoa järsineet itsekkäät erakot kuvittelivat sääliävällä esimerkillään voivansa riistää maailmalta sen suurimman siunauksen. Hilpeinä ja ilman tunnontuskia he olisivat uhranneet kauneuden ja nautinnon omille uskomuksilleen. Kun viinitarha tuotti viiniä ja hedelmätarha hedelmää, kun karja päästettiin laitumelle ja metsä kuhisi riistaa, he uskoivat näin olevan siksi, että ihmiset voisivat kieltäytyä noista heille tarjotuista iloista. Niin ruoasta tuli häpeällistä, ja typerää paastoamista ylisrettiin, kunnes terve ruokahalu alettiin nähdä paholaisen ansana ja sen tyydyttäminen merkinä ikuisesta kirouksesta. Harhaan johdetut ihmisparat, niin innokkaita heittämään lyhyen elinaikansa hukkaan!

Ajan mittaan kaikki taikausko katoaa, ja asketismille kävi kuten monille muillekin hullutuksille. Naisilla se kuitenkin säilyi jostakin syystä perinteenä ja yleisenä tapana pitempään. Vanhasta kristillisestä velvollisuudesta tuli uusi naisellinen hyve. Siinä missä fanaatikot olivat paastonneet saadakseen sielunsa näyttämään Jumalan silmissä kauniimmalta, typerät vaimot ja neidot näännyttivät – tai olivat

näännyttävinaan – itsensä nälkään tehdäkseen kehostaan miesten silmissä viehättävämmän. Kauhea on ollut heidän rangaistuksensa. Tarina kertoo, että pyörtyilevä Angelina tai kyynelehtivä Amelia, joka seurassa leikitteli kanan-siivellä tai olemattoman pienellä ruoanmurulla, vetäytyi jälkeensä ruokakomerolle ja ahtoi itseensä hilloa ja pikkelssiä. Väitetään, että sillä tavoin naisten makuaistin herkkyys vähitellen tuhottiin. Ruoka oli heidän vaurioituneille vatsoilleen pelkkä välttämättömyys, jolla helpottaa kalvaa näläntunnetta, ja syömisen nautinto syvä mysteeri, jonka saloihin vain mies saattoi vihkiytyä.

Tuossa on paljon liioittelua, mutta paljon myös totta. Nykyään naiset ajattelevat yleensä aivan liian vähän syömisestä illoja. He suhtautuvat kevyesti aarteisiin, joiden pitäisi olla korvaamattomia. He kieltäytyvät näkemästä, että syöminen on taidetta siinä missä maalaaminen tai kirjoittaminenkin, kun se tehdään hyvin. Jos heidän on valittava, hotkaisevatko pullan ja kupillisen teetä teehuoneessa vai jättävätkö väliin uusimman elokuvanäytöksen tai jäävät ilman uutta kirjaa, he eivät epäröi: he tuomitsevat itsensä syömään rasvaisen pullan, vaikka se on sulaa hulluutta. Eikö olekin totta, että kun nainen haluaa säästää, hän kiristää kukkaronnyörejänsä ensin torilla ja ravintolassa? Hattukaupan laskussa hän ei ehkä näe valittamista, mutta liha- ja ruokakauppiaan kanssa on kiisteltävä joka pennistä.

Nainen itse siinä häviää, ja sitä hyväntahtoinen kanssaeläjä voi vain surkutella. Esittäkäämme hänelle siis tietyt perustavanlaatuiset tosiasiat, niin suomettu putoavat hänen silmiltään ja hän näkee totuuden koko loistossaan.

*”Herkuttelu on pabe vain, jos se jobtaa typerään,
epätäiteelliseen kohtuuttomuuteen.”*

Elizabeth Robins Pennell (1855–1936) oli amerikkalainen kirjailija, taidekriitikko ja kolumnisti, joka eli suurimman osan aikuisiästään Lontoossa. *Herkuttelun hurmaa* on hänen ruoka-aiheisista kolumneistaan koottu riemastuttava kirjoituskokoelma gastronomian iloista ja ainutlaatuinen kuvaus 1800-luvun ruokakulttuurista.

Syöminen on Pennellin mukaan nautinto, johon on heittäydyttävä antaumuksella, sillä ”mikä muu elämässä tuottaa yhtä suurta iloa ja on joka päivä käden ulottuvilla”. Lennokkaalla, paikoin provosoi-vallakin tyylillään Pennell käy kirjassa luku luvulta läpi päivän ateriat aamiaisesta päivälliseen ja iltapalaan. Omat lukunsa saavat muun muassa keitot, sienet, tomaatti, juustot ja kahvi. Viini on oleellinen osa ateriaa ja tulee valita huolella, eikä sitä Pennellin pöydässä säästellä.

Kirjan ruokaohjeet ovat summittaisia, sillä Pennellin mielestä kokin tärkeimpiä ominaisuuksia ovat luovuus ja intuitio. Sääntöjen ei pidä antaa rajoittaa mielikuvituksen lentoa! Hän keskittyy ennen muuta ateriakokonaisuuksien suunnitteluun sekä annosten ja kattauksen esteettisyyteen, sillä ruoan on oltava ilo myös silmälle. Gastronomia on taidetta, ja ”eikö taide loppujen lopuksi ole ainoa todellinen ja tärkeä asia elämässä?”

